

Yerel Demokrasinin Sağlanması Katılımcılık Süreci ve Kent Konseylerinin Rolü

Özhan ÇETİNKAYA*
Rükan Kutlu KORLU**

Özet

İnsanların yerel ihtiyaçlarının belirlenmesinde yerel demokrasiyi ve katılımcılığın önemini vurgulayan bu çalışmada, yerel katılımcılıkta önemli bir yapı olan kent konseylerinin durumu incelenmektedir. Öncelikle demokrasi anlayışında ortaya çıkan gelişmeler kapsamında, temsili demokrasiden doğrudan demokrasiye geçiş ile birlikte kent konseylerinin bu yöndeki faaliyetleri üzerinde durulmuştur. Yerel düzeyde doğrudan demokrasinin işleyişinde yerel halkın ihtiyaçların tespit aşamalarında söz sahibi olması ve kararlara doğrudan katılması önemlidir. Bu kapsamda, söz konusu çalışmada, yönetenler ile yönetilenlerin birlikte hareket etmesi olarak ifade edilen yönetim kavramı üzerinde ayrıca durulmaktadır. Yönetici halka sunulacak hizmetlerin maliyetlerini ve faydalarını anlatacak ve halk bu kapsamda alınacak kararlara katılacaktır. Bu çerçevede çalışmada, yerel demokrasiyi ve güçlü katılımı sağlayacak olan kent konseyleri, kararların alınmasında yöneticilere kolaylıklar sağlayan uygulama olarak değerlendirilmekte ve faaliyetlerinin durumu incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Demokrasi, Yönetişim, Katılımcılık, Katılımcılık Süreci, Kent Konseyi

Participatory Process in Enabling Local Democracy and the Role of City Councils

Abstract

In this study which emphasizes the importance of local democracy and participation in determining the local needs of people, the status of city councils, an important structure in local participation, has been examined. Firstly, the transition

* Doç.Dr., Uludağ Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, ozhanc@uludag.edu.tr

** Öğr.Gör., Uludağ Üniversitesi, Harmanlık MYO, rkorlu@uludag.edu.tr

from representative democracy to direct democracy has been depicted within the scope of the developments which have happened in the sense of democracy. It is important that local people have right to have a voice over determining their own needs in the functioning of direct democracy at local level and directly participate in decision making process. In this article, the concept of governance which is defined as common action of the governors and the governed has been also highlighted. Within this framework, governors will explain the costs and benefits of services to be presented to the people while the local people will participate in the local decisions to be taken by local assembly. City councils that will enable local democracy and strong participation will make the decision making process easy for the governors.

Key Words: *Local Democracy, Governance, Participation, Participatory Process, City Council*

JEL Classification Codes: *D72, D73, H72, H76*

Giriş

Yerel demokrasinin işleyişinde yerel mali özerkliği ve katılımcılık kavramı ile beraber katılımcılığın önemli bir platformu olarak görülen kent konseylerini ele alan bu çalışmada yerel halkın ihtiyaçlarının ve bunlar için gerekli gelirlerin belirlenmesine doğrudan katılımının platformu olarak düşünülen bu konseylerin faaliyetleri incelenmiştir. Bu kapsamda yerel halkın o bölgeyi ilgilendiren mali kararlarda düşüncelerinin alınması mali özerkliğin sağlanmasında yerel demokrasi kavramı içerisinde ele alınmıştır. Bu çerçevede yerel halkın ihtiyaçların belirlenmesinde kararlara katılması ve ortaya çıkacak maliyetleri kabul etmesi ya da etmemesi o bölgedeki yerel demokrasinin kuvvetli olduğu sonucunu ortaya koyacaktır. Yerel demokrasi olarak ifade edilen anlayış içerisinde demokrasinin varlığının göstergesi olarak o bölgedeki halkın ihtiyaç-hizmet-maliyet ilişkisinin gerçekleştirilmesinde katılımcılık durumu ve bu işleyişin önem kazanmasında kent konseylerinin etkinlik düzeyi çok önemlidir. Çalışmada, yerel demokrasinin yönetim kavramı ile birlikte ilerlediği, yönetenlerle yönetilenlerin buluşması ile yönetim kavramının ortaya çıktığı, kent konseylerinin yerel demokrasinin kuvvetlenmesinde ve mali konuların tartışılmasında önemli bir unsur olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu kapsamda çalışmada, kent konseylerinde mali konuların tartışılmasını gerçekleştirecek bir çalışma grubu araştırması, seçilmiş kent konseyleri kapsamında yapılmış ve bu yönde kent konseylerinin durumu, faaliyetlerine ilişkin verilerle beraber değerlendirilmiştir.

1. Yerel Demokrasi, Yönetişim ve Uluslararası Anlayıştaki Gelişmeler

1980 yılından sonra küreselleşme ile birlikte devlet anlayışında birçok yönde değişimler yaşanmıştır. Bu değişimleri tek bir düşünce altında topladığımızda görünen devletin üretici rolünü bıraktığı, düzenleyici rolü üstlendiğidir. Devletleri bu anlayışa sevk eden nedenler arasında kamu yönetiminde yaşanan etkinsizlik, verimsizlik, kırtasiyecilik, israf, esnek olmayan yönetim şekilleri sayılabilir. Söz konusu bu nedenlerin ortadan kaldırılmasının toplumların ilerlemesi açısından önemi büyüktür. Bu bağlamda günümüzde şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik, tutarlılık, hukuka bağlılık, müşteri memnuniyeti (vatandaş) ve katılımcılık gibi

piyasa ekonomisinde yer alan birçok kavramın devlet açısından da kabul görmesi kaçınılmaz olmuştur (Toksöz, 2011:19). Bu kavramlarla beraber özellikle 1980 öncesinde kullanılan “minimal devlet”, “optimal devlet” kavramları yerine “piyasa dostu devlet” ve “etkin devlet” kavramlarının yer aldığı görülmüştür (Kerman, 2011:16). Rasyonelliğin getirdiği bu kavramlar yönetici ile yönetilenlerin birlikte hareket etmesini içeren “yönetişim ilkesinin” hayata geçmesinin gerekleri olmuşlardır. Kısaca, birlikte yönetmek anlamına gelen yönetim “otoritenin yukarıdan aşağıya doğru hâkimiyetini esas alan klasik hiyerarşik yönetim anlayışı yerine tüm toplumsal aktörlerin karşılıklı işbirliği ve uzlaşmasına dayanan, katılımcılığı ve sivil toplum kuruluşlarını ön plana çıkaran, saydamlığı, açıklığı, hesap verme sorumluluğunu, yetki devri ve yerindeliği (subsidiarite) esas alan bir anlayışı anlatmak için kullanılan bir kavram” şeklinde ifade edilmektedir (DPT, 2007:5). Tanımdan anlaşılacağı üzere yönetim kapsamında yönetenler ile yönetilenlerin aynı platformda yer almaları ile iletişim kolaylaşacaktır. Yönetişim kavramı ilk kez Dünya Bankası tarafından 1989 yılında yayınlanan “Sub Saharan Africa: From Crisis to Sustainable Growth; A Long Term Perspective Study” adlı Raporda “İyi Yönetişim” (Good Governance) adıyla yer almış, sonraki yıllarda ise Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund-IMF), Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organization for Economic Co-operation and Development-OECD) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme-UNDP) tarafından sıkça kullanılır olmuştur (Kerman, 2011:15). İyi yönetim uygulamaları küreselleşmenin de etkisiyle devletler tarafından benzer şekilde kullanılmış ve bu durum WB, IMF, WTO ve OECD gibi uluslararası kuruluşlar tarafından da desteklenmiştir.

Dünyada, Birleşmiş Milletler “Rio Yeryüzü Zirvesi” ile “Yerel Gündem 21” kapsamında yerel demokrasinin geliştirilmesi yönünde yönetim kavramı “sürdürülebilir kalkınma” ve “küresel ortaklık” kavramları ile birlikte anılır olmuştur (Emrealp, 2005:19). Yönetişim kavramı dilimize ilk kez 1996 yılında “İstanbul Habitat II Konferansı” ile girmiştir. Bu Konferansta yerel idarelerin kendi beldelerine yönelik Yerel Gündem 21 planlarını hazırlamaları ve uygulamaları önemle vurgulanmıştır. Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği-Doğu Akdeniz ve Orta Doğu Bölge Teşkilatı (International Union of Local Authorities, Section for the Eastern Mediterranean and Middle East Region, IULA-EMME) tarafından da “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirmesi Projesi (1. Aşama)” uygulamaya konulmuş ve 23 kent projeye dahil olmuştur. Bu Konferansta Yerel Gündem 21 kapsamında sürdürülebilir kalkınmanın temelinde demokratik, insan haklarına saygılı, şeffaf, katılımcı ve halka hesap veren yönetimlerin olduğu ve bunun etkin bir biçimde yerindelik ile sağlanabileceği belirtilmiştir (www.habitat.org.tr Erişim Tarihi: 02/06/2012). Proje kapsamında belirlenen hedeflere ulaşabilmek için yerel idarelerin yönetişimi sağlayarak katılımcılığı teşvik etmeleri ile beraber kadınlar, yaşlılar, gençler ve engelliler gibi grupların katılımını sağlayacak programların geliştirilmesi uygun görülmüştür. Bunun yanında dernekler, vakıflar, meslek odaları, sendikalar, özel sektör kuruluşları, akademik kuruluşlar, basın-yayın kuruluşları, yurttaş girişimleri gibi sivil toplum kuruluşları ile belediyeler arasında etkileşimli bir ilişki kurulması amaçlanmıştır (www.canaktan Erişim Tarihi: 02/06/2012). Yerindelik kavramı ön plana çıkartılarak hizmetlerin mümkün olduğunca alt düzeyde üretilmesi istenmiştir (Çamdereli, 2004:17).

Kent yönetiminin yöneticiler ve halk arasında etkileşim halinde gerçekleştirilmesinin amaçlandığı ve bu bağlamda kentin sorunlarına çözüm üretmek amacıyla politik, ekonomik ve idari iradenin, grupların ve toplulukların ortaklaşa karar alma ve ortak çıkarlarını belirlemede mekanizmalar oluşturmasını ve bu süreçlerin yönetilmesini (Toksöz, 2011:10) esas alan yönetim kapsamında toplumun çeşitli kesimlerinin müzakere etmesi önem kazanmıştır (Çukurçayır, 2010:33). Yönetişim kapsamında küçük parçaların yönetiminin daha kolay olacağı düşüncesi içinde yaşlı, genç, kadın, çocuk, engelli gibi meclis kategorilerinin kentte oluşturularak birlikte sorunlara çözüm aranması, bir anlamda idarenin halktan faaliyetlerle ilgili izin alması öngörülmüş olmaktadır (<http://wbi.worldbank.org/wbi/topic/governance> Erişim Tarihi:22/11/12).

2. Yerel Demokraside Yaşanan Değişimler ve Katılımcılık

Yönetişim kavramı bağlamında önemli bir konuma gelen katılımcılığı yerel demokraside yerel halkın isteklerini-ihtiyaçlarını çeşitli organizasyonlarla ifade edebilmesini, bu organizasyonlarda yapılması gereken işlerin neler olabileceğinin ortaya konulmasını ve halkın bu işlerin getireceği maliyetlere ne ölçüde katılabileceğinin belirlenmesini içeren geniş bir kavram olarak belirtebiliriz (Özen, 2009:2). Yerel halkın taleplerinin idarenin deneyimleri ile paylaşılması neticesinde katılımcılık sağlanmış olacaktır. Halkın yönetime katılmasıyla ihtiyaçların belirlenmesi kadar bu ihtiyaçların maliyetlerinin belirlenmesi de önemli bir konudur. Yerel demokrasinin gerçekleştirilmesinde halkın yönetime katılarak mali konularda ortak kararların alınmasına katkı sağlaması seçmen olarak o bölgede yaşayan insanların en doğal hakkıdır. Bu hak, mali boyut taşımamasından dolayı harcamalarla gelirleri gösteren bütçe belgesinin içeriği kapsamında maliye literatüründe bütçe hakkı kavramı içinde ele alınmaktadır. Bütçe hakkı ile halkın yönetime katılması ve yönetişimin sağlanması birlikte ele alındığında ise kent konseyleri önemli bir platform olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak düşünüldüğünde yerel demokrasinin sağlanmasında bütçe hakkı, kent konseyleri ve katılımcılık konusunda yaşanan değişimler önem arz etmektedir.

2.1. Yerel Demokraside Katılımcılık ve Bütçe Hakkı

Yerel demokrasiye mali açıdan bakıldığında ve “halkın kendisine sunulacak hizmetlerin belirlenmesinde ve bu hizmetlerin finansmanında karar verici durumunda olması” şeklinde tanımlandığımızda gelir ve giderlerin birlikteliğini gösteren yerel bütçe kavramı karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda yerel demokrasi, Magna Carta’dan başlayarak içinde bulunduğumuz döneme kadar çeşitli değişimler gösteren bütçe hakkının gerçekleştirilmesi açısından (Özen, 2009:2) önemli olmuştur. Yerel demokraside halka götürülecek hizmetlerin, kaynak durumu da dikkate alınarak halkla beraber belirlenmesi yerel bütçenin rasyonelliği açısından önemlidir. Bütçenin sadece idarenin hazırladığı bir belge olarak halkın seçtiği vekillerin oluşturduğu meclisten geçmesi şeklinde düşünülmesi günümüz itibarıyla tartışılır olmaya başlamıştır. Diğer bir deyişle klasik anlayışla gelir ve giderlerin önceden meclisten izin alınarak gerçekleştirilmesini ifade eden bütçe hakkı uygulaması etkinlik ve verimlilik çerçevesinde yetersiz kalmaya başlamıştır. Hizmetlerin maliyetlerini üstlenen halkın, hizmetlerin belirlenmesi işinin sadece kendilerini temsil edenler ve yönetenler kanalı ile değil, aynı zamanda kendilerine de sorularak gerçekleştirilmesi gerektiği yönündeki düşünceleri son yıllarda önem

kazanmaya başlamıştır. Bu düşünceler kapsamında hizmetlerin ve bunlar için gerekli kaynakların durumunun yönetim çerçevesinde belirlenmesi ve bu anlamda bütçe belgesinin hazırlanması yerel demokrasinin işlediğinin göstergesi olmuştur.

1980 öncesinde hizmetlerin ve kaynakların belirlenmesinde sadece idarenin hazırladığı bütçe belgesini meclisten geçirmesi şeklinde uygulanan bütçe hakkı söz konusuydu. Diğer bir deyişle kamudan toplanacak her türlü kaynağın ve bunların harcama yerlerinin önceden meclisin izin ve onayına sunulması, izin ve yetkinin yerinde kullanıldığı hakkında meclise hesap verilmesi, bütçe hakkının (Edizdoğan, 2011:30-38) uygulamadaki haliydi. Ancak bu durumdaki bütçe hakkı hizmet-maliyet ilişkisi içinde şekilci bir yapıyı göstermekteydi. Oysa günümüz toplumlarında halka, harcanacak paranın ne için harcanması gerektiği yönünde temsili sistem anlayışının ötesinde doğrudan sorulması (doğrudan demokrasi) şeklindeki düşüncelerin dünyada birçok ülkede kabul görmesi söz konusu olmuştur. Bu konuda verilebilecek en güzel örnek Porto Alegre örneğidir. Bütçe hakkının geliştirilmiş hali olarak belirtilebilecek ve yerel anlamda dünyada ilk kez Brezilya’da Rio De Grande Do Sol eyaletinin başkenti olan Porto Alegre’de başlayan “katılımcı bütçe”, kentte yaşayan halkın, kaynakların etkin harcanmadığı ve yoksullaşmanın arttığı görüşü çerçevesinde bunları önlemek amacıyla 1988 yılında iktidara gelen yerel idare (Partido dos Trabalhadores, PT henceforth) tarafından uygulanmaya başlamıştır (Yves, 2005:7). Uygulamalar kapsamında kent sakinlerini katılımcı bütçe ile ilgili bilgilendirmek, mahalle toplantıları ve bölgesel bütçe toplantıları yapmak, katılımcı bütçe danışma kurulunu seçmek, tematik kurullar oluşturmak, delege seçimi yapmak, tematik bütçe forumları yapmak ve belediye bütçe kurulu adı altında sivil bir organizasyon oluşturmak yer almıştır (Abers, 2004:5). Bu şekilde katılımcı bütçeleme, yerel anlamda tanımlanan bir kamu bütçesinin harcama önceliklerini belirlemede o bölgenin insanların doğrudan rol alması olarak kabul edilmiştir (Aragones, 2004:4). Yönetimin rolü ise kent bütçesinin adil dağılımını sağlayarak kaynakların yoksul, geri kalmış bölgelere optimal dağılımını gerçekleştirmektir (Wood, 2004:56). Bu kavram içinde yerel halk harcama önceliklerini tartışmalı, izlemeli, incelemeli, bu konularda oy vermeli ve görüşlerini bildirmelidir (Communities, 2008:8). Bu düşünceler çerçevesinde ülkeler, halkın yönetimin içinde yer alması bağlamında yerinden yönetim ve ortak karar alma konusunda yasal düzenlemeler yaparak bu konuyu hayata geçirmeye başlamışlardır.

Türkiye’de de dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak kanunlarda yerelleşmeyi ve kolektif karar almayı sağlayacak değişikliklere yer verilmiştir. 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanununun 13. maddesinde “Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Belediye, hemşehrilerin arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır. Belediye sınırları içinde oturan, bulunan veya ilişkisi olan her şahıs, belediyenin kanunlara dayanan kararlarına, emirlerine ve duyurularına uymakla ve belediye vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarını ödemekle yükümlüdür” ibaresi yer almaktadır. Bu Kanun maddesinde vatandaşların belediye kararlarına katılma ve bilgilendirme haklarından bahsedilmiş ve

bunun yanında bu ilişki içerisinde karşılığı olan vergi, resim ve harçların ödenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu düzenlemelere göre belediye hizmetlerinin karşılığı olarak mali yükümlülüklerini yerine getiren halk bunun karşılığında bağlı bulunduğu kent ile ilgili kararların alınmasında etkili olabilecektir. Bu konuda ayrıca bu Kanunun 9. maddesi en küçük yönetim birimi olarak mahalle yönetimine vurgu yapmış ve “Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkânları ölçüsünde gerekli aynı yardım ve desteği sağlar; kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurur ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışır.” diyerek katılımcılığı temel düzeyde kuvvetlendirmiştir.

Kanunun “İhtisas komisyonları” başlıklı 24. maddesinde ise “Belediye meclisi, üyeleri arasından en az üç en fazla beş kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilir. Mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir” ibaresi yer almaktadır. Bu madde ile vatandaş temsil anlamında en küçük birim olan mahalle muhtarlarının temsilcilik görevine vurgu yapılmış ve sivil toplum örgütlerine de vatandaş görüşlerinin yansıtılması anlamında önem verilmiştir.

Kanunun 41. maddesinde “Stratejik plân ve performans programı” başlığı yer almaktadır. Bu maddede “Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer.” denilmektedir. Burada kent ile ilgili planların kente ait sivil unsurların bir araya getirilerek yapılmasına vurgu yapılmıştır. Aynı maddede yer alan “Stratejik plân ve performans programı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve belediye meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir.” cümlesi belediye bütçesi ile karar alma arasındaki bağlantıyı ortaya koymaktadır. Bu maddede dolaylı olarak kent halkının kent bütçesi üzerindeki hakkını stratejik plana paydaş olarak katılarak kullanması gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

Aynı Kanunun 77. maddesi “Belediye hizmetlerine gönüllü katılım” başlığını taşımaktadır. Bu maddede “Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürllülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında belde de dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.” ibaresi yer almakta ve katılımcılık vurgusu burada da yapılmaktadır. Bu kapsamda belediyenin yönlendirmesi ile vatandaşlar sosyal, çevresel ve mali konularda gönüllü olarak çalışabilirler, kentin ihtiyacı olan bölgelerinde gönüllü eğitimler verebilirler ve kaynak kullanımında tasarruf ve verimlilik konularında çalışabilirler (www.wbi.worldbank Erişim Tarihi: 23/06/2012).

2.2. Katılımcılık Platformu Olarak Kent Konseyleri

Kent yönetimine katılım ile ilgili vurguların yapıldığı Belediye Kanununda, katılımın gerçekleşebilmesi için oluşturulması gereken mekanizmaya da yer verilmektedir. Bu mekanizma kentin vatandaşlarını bir araya getiren bir platform olarak “Yerel Gündem 21” adı ile ilk olarak 1996 yılında Bursa, İzmir, Adapazarı,

Adana, Trabzon, Kars, Tekirdağ, Van, Eskişehir, Edirne, Afyonkarahisar, Antalya, Diyarbakır ve Manisa illerinde kurulmuştur (Özdemir, 2011:38). Günümüzde “Yerel Gündem 21” kavramı yerini “Kent Konseyi” kavramına bırakmış ve böylece birçok belediyede kent konseyleri oluşturulmuştur. Hukuksal düzenlemesi 5393 sayılı Belediye Kanununun 76. maddesinde yapılan kent konseyleri ile ilgili olarak “Kent konseyi kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Belediyeler kamu kurum niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.” denilmektedir. Söz konusu Kanun maddesi ile kent konseyinin desteği ile beraber kentte yaşayanların kentine sahip çıkmaları, kent yönetimine katılımlarının artırılması, yöneticilerden hesap sorma ve onların hesap vermelerinin sağlanması amaçlanmaktadır. Belediye Kanunu ile uygulamada yer alan kent konseyi, belediyelerde bir nevi katılımcılık hareketini sağlamak, yerel iletişim ve etkileşimi gerçekleştirmek için oluşturulmuş bir organ niteliğindedir.

Tablo 1: Türkiye’deki İl Belediyeleri Kent Konseyleri

01 Adana (BŞ)	28 Giresun	55 Samsun (BŞ)	Aktif Değil
02 Adıyaman	29 Gümüşhane	56 Siirt	Aktif Değil
03 Afyon	30 Hakkâri	57 Sinop	
04 Ağrı	31 Hatay	58 Sivas	
05 Amasya	32 Isparta	59 Tekirdağ	Aktif Değil
06 Ankara (BŞ)	33 İçel (Mersin BŞ)	60 Tokat	
07 Antalya (BŞ)	34 İstanbul (BŞ)	61 Trabzon (BŞ)	Aktif Değil
08 Artvin	35 İzmir (BŞ)	62 Tunceli	Aktif Değil
09 Aydın	36 Kars	63 Şanlıurfa	
10 Balıkesir	37 Kastamonu	64 Uşak	
11 Bilecik	38 Karsen (BŞ)	65 Van	
12 Bingöl	39 Kırklareli	66 Yozgat	Aktif Değil
13 Bitlis	40 Kırşehir	67 Zonguldak	
14 Bolu	41 Kocaeli (BŞ)	68 Aksaray	Aktif Değil
15 Burdur	42 Konya (BŞ)	69 Bayburt	Aktif Değil
16 Bursa (BŞ)	43 Kütahya	70 Karaman	
17 Çanakkale	44 Malatya (BŞ)	71 Kırıkkale	
18 Çankırı	45 Manisa	72 Batman	
19 Çorum	46 Kahramanmaraş	73 Şırnak	Aktif Değil
20 Denizli	47 Mardin	74 Bartın	Aktif Değil
21 Diyarbakır (BŞ)	48 Muğla	75 Ardahan	
22 Edirne	49 Muş	76 Iğdır	Aktif Değil
23 Elazığ	50 Nevşehir	77 Yalova	
24 Erzincan	51 Niğde	78 Karabük	
25 Erzurum	52 Ordu	79 Kilis	
26 Eskişehir (BŞ)	53 Rize	80 Osmaniye	
27 Gaziantep (BŞ)	54 Sakarya (BŞ)	81 Düzce	

Kaynak: Kent konseylerinin varlığı ile ilgili bilgiler tarafımızdan edinilmiş ve Tabloda gösterilmiştir.

Türkiye’de kent konseylerinin kurulması ve faaliyetlerde bulunması yasal düzenlemelerle hüküm altına alınmış olmasına rağmen sadece il belediyeleri kapsamında bakıldığında 81 ilin 15’inde kent konseyinin bulunmadığı ya da tam olarak faaliyet göstermediği tespit edilmiştir (www.canakkalekentkonseyi.org.tr Erişim Tarihi: 13/05/2012). Bu durum Tablo 1’de gösterilmiştir. Bu görüntü kapsamında, yasal düzenlemesi yapılmış bulunan kent konseyleri uygulamasında gerçekleştirdikleri faaliyetlerin niteliği bir tarafa bırakıldığında bazı belediyelerde günümüz itibarıyla kent konseylerinin aktif hale getirilmemesinin, yerel demokrasinin sağlanmasını ve katılımcılığın gerçekleştirilmesini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

Belediye Kanununun 76. maddesinde yer alan “Kent konseyinin çalışma usul ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.” ibaresine istinaden 08/10/2006 tarihinde “Kent Konseyi Yönetmeliği” çıkarılmıştır. Bu Yönetmeliğin “Kent Konseylerinin Görevleri” başlığı altındaki 6. maddesinin (e) bendinde “Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak” ve aynı maddenin (h) bendinde, “Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak” ibareleri yer almaktadır. Yönetmeliğin belirtilen maddeleri kapsamında belediye kaynaklarının gösterildiği belge olan belediye bütçesinin hazırlanmasına, harcamaların etkili ve verimli yapılmasına ve denetlenme aşamasına kent konseyi bünyesinde vatandaşların da katılımı sağlanarak katılımcı bütçe mekanizmalarının oluşturulması önem arz etmektedir.

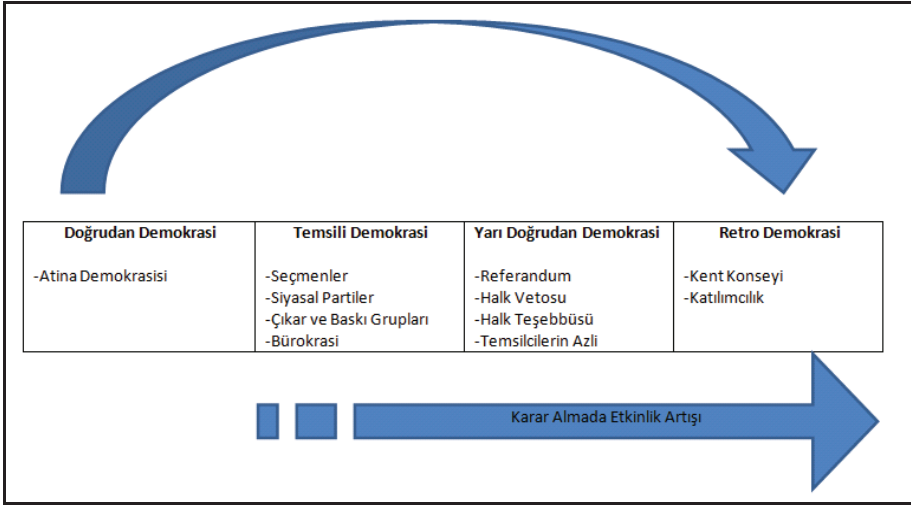
2.3. Yerel Demokrasiye Yaşanan Değişimler ve Kent Konseylerinin Yeri

Yerel idarelerde seçilen meclis üyelerinin seçenler adına karar alması ve yönetimin bu kararları uygulamaya geçirmesi şeklindeki geleneksel temsili demokrasinin temsil amacına yeterince ulaşip ulaşmadığı son 30-40 yıldır tartışılan bir konu olmuştur. Bu şekildeki bir demokrasi anlayışında başta nüfus artışı olmak üzere savaşlar, toplumsal yapıdaki değişimler, şehirleşme, yaşam koşullarının değişmesi, etnik açıdan farklı toplulukların bir arada yaşamaya başlaması vb. nedenlerden dolayı kente ait kararları almak zorlaşmıştır (Sağır, 2004:1-15). Bu gelişmeler ihtiyaçların etkin belirlenmesi ve maliyetleşmesi süreçlerini de olumsuz yönde etkilemiştir. Bu kapsamda, son yıllarda devletlerarasında eski Yunan komünlerinde var olan demokrasi anlayışı modeli uygulanır hale gelmiştir. Literatürde “Atina Demokrasisi” olarak adlandırılan doğrudan demokrasi anlayışı halkın bir araya gelerek kent ile ilgili isteklerini ifade edebilmesine dayanmaktadır (Sinclair, 1988:8). Bu demokrasi şeklinde herkes bulunduğu kentin yöneticisi konumunda olup, sadece kararların alınması konusunda meclislere görev düşmektedir. Bu şekliyle meclislerin görevleri kolaylaşmaktadır.

Temsili demokrasinin genel anlamda önemini kaybetmesinde önemli uygulamalar rol almıştır. Bilindiği üzere temsili demokraside halk adına yönetime gelerek yine halk adına karar vermek esas alınmaktadır (Tunç, 2008:1-2). Temsili demokrasinin işleyişinde bazı dönemlerde (savaş, sıkıyönetim vb.) karar alma kolaylaşmış ve ülkelerin ilerlemesi sağlanmıştır. Seçim yılları arasındaki sürenin uzun olduğu dönemlerde ise iktidarların halka vermiş oldukları vaatleri yerine getirme konusunda tam anlamıyla başarılı olamamaları veya halkın istekleri ile idarenin yaptıklarının iki seçim dönemi arasında farklılaşması, idarenin başında olan yöneticilerin halkın taleplerini birleştirme konusunda sıkıntılarla karşılaşmalarına

neden olmuştur. Öncelikle sadece oy verilmesi halkın isteklerinin yerine gelmesini mümkün kılmamıştır. İstikrarı sağlamak için uygulanan seçim sistemleri iktidara gelirken alınan oy oranı ile temsil oranı arasında farklılıklar yaratmıştır (Sağır, 2004:1-15). Temsili demokraside yaşanan diğer bir pürüz ise halkın geçmiş iktidarlar döneminde yaşamış olduğu sorunlar nedeniyle iktidara gelen hükümetlere güveninin az olmasıdır. Bu durum yerel idarelerde de benzer şekilde olmuştur. Halk ile temsilciler arasındaki iletişimin kuvvetlendirilmemesi veya uygulanan sistemin buna izin vermemesi durumu, yönetim ile halk arasındaki iletişimin önemine sahip olan doğrudan demokrasinin kuvvetlenmesi sonucunu doğurmuştur.

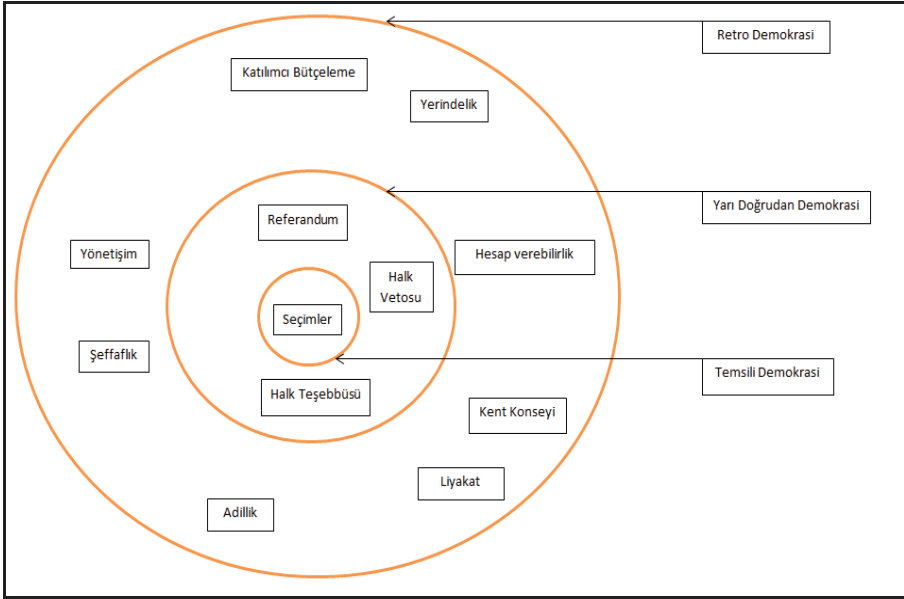
Temsili demokrasi içerisinde referandum, halk vetosu, halk teşebbüsü, temsilcilerin azli gibi yollar kullanıldığında ise yarı doğrudan demokrasi sisteminden söz edilebilir (Aktan, 2001:9). Ancak daha etkili olmakla birlikte bu yönetim biçiminin de etkinliği tartışılmaktadır. Artan iletişim, beşeri ve maddi sermaye hareketliliği, teknolojinin hızla değişimi, e-devlet uygulamaları, rasyonellik ve piyasa mantığı ile devlet işleyişinin idealize olması daha dinamik bir yönetim şeklini zorunlu kılmakta ve birçok uygulamanın hızla değişmesini gerektirmektedir. Ekonomik yaşamın sosyal yaşamın önüne geçmeye başlamasıyla devletler sermayeyi kendi sınırları içine çekme konusunda rekabet içine girerlerken yerel idareler de bu rekabet içinde kendilerini bulmuşlardır. Bu sebeplerle yerelde ortaya çıkan halkın kent yönetimine etkin katılımı ideali, ilk çağlardaki doğrudan demokrasi anlayışının bu şekilde geri gelmesine aracılık etmektedir. Kent yönetiminde halkın eski çağlarda olduğu gibi daha dinamik, hızlı, adil, harcama kararlarına ortak eden, şeffaf, hesap verebilir ve etkin bir yönetime ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, halkın ortak noktada buluşarak sorunları birlikte tartışıp çözüm yollarını birlikte karara bağlama noktasında doğrudan demokrasi modelinin eski Yunan komünlerinde uygulanan şeklinin günümüzde uygulanmaya başlaması olarak değerlendireceğimiz şekli “retro demokrasi” olarak adlandırılabilir. Retro kelime olarak “geçmiş anımsatan, geçmiş ele alan, eski modanın bilerek canlandırılması” anlamlarını taşımaktadır (www.zargan.com.tr Erişim Tarihi: 28/05/2012). Teknolojik ilerlemelere rağmen kendini tekrar eden dünyada bu demokrasi şeklinin de tekrar gündemimizde yer alarak kentlerde karar almayı kolaylaştırmayı amaçladığı söylenebilir.

Kaynak: Demokrasi türlerinin içerikleri kapsamında Şekil tarafımızdan oluşturulmuştur.

Şekil 1: Demokrasinin Evrimi ve Retro Demokrasinin Ortaya Çıkışı

Dinamik bir kavram olan demokrasi, geçmişten günümüze çok yönlü ve ayrıntılı bir yönetim biçimi haline gelmektedir. Şekil 1’de görüldüğü üzere günümüzde bileşenleri artarak olgunlaşan kavram, doğrudan demokrasi ile beraber temsili demokrasinin ortaya çıkışının ardından yarı doğrudan demokrasi ve nihayetinde retro demokrasinin araçlarını ekleyerek yoluna devam etmektedir. Şekil 1’de üst okla belirtilen durum, katılımcılığın başlangıçta doğrudan demokrasi ile kuvvetli olduğunu ve karar almanın temsili demokrasi dönemine kadar etkin olduğunu, günümüzde aynı anlayışın tekrar canlandığını belirtmektedir. Temsili demokrasi ve yarı doğrudan demokrasinin ara dönem olarak ifade edilebileceği Şekil 1’de karar almada etkinliğin temsili demokrasiden yarı doğrudan demokrasiye geçişte arttığı ve retro demokraside en yüksek seviyeye geldiği görülmektedir. Günümüzde retro demokrasinin işlerliğinin olması için çok ortaklı müzakerelerin yapıldığı platformlara gerek vardır. Bu platformların sağlanması ile birlikte iki seçim dönemi arası dinamik bir demokrasi anlayışı sürdürülebilir hale gelebilir. Kartopu gibi büyüyen fakat aksine hantallıktan kurtulan demokrasi, daha ayrıntılı güvenli bir yönetim biçimini sağlayabilir. Bu durum da Şekil 2’de görülen retro demokrasinin yarı doğrudan demokrasiyi ve yarı doğrudan demokrasinin de temsili demokrasiyi kapsadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Şekil 2’de ortasında temsili demokrasinin tek enstrümanı olan seçimlerin yer aldığı halka, yarı doğrudan demokrasinin enstrümanları ile desteklenmesi sonucunda biraz daha büyümektedir. Bu şekliyle retro demokrasi enstrümanlarının eklenmesi ile büyüyen demokrasi halkasının, bilim ve teknolojiadaki gelişmelerle birlikte gelecekte çok daha gelişmiş ve çok yönlü anlayışları bünyesine katarak zenginleşeceği söylenebilir.

Kaynak: Demokrasi türlerinin içerikleri kapsamında şekil tarafımızdan oluşturulmuştur.

Şekil 2: Demokrasi Halkası; Retro Demokrasinin Yarı Doğrudan ve Temsili Demokrasiyi Kapsaması

Retro demokrasi uygulamalarının gelişmesinde önemli bir enstrüman olarak ifade edilen kent konseyleri konusunda Türkiye’de Kent Konseyi Yönetmeliğinin 1. maddesinde belirtilen “...kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan kent konseylerinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.” ifadesi, kent konseylerinin belediye ve yerel halk için ortak nokta olduklarını ifade etmektedir.

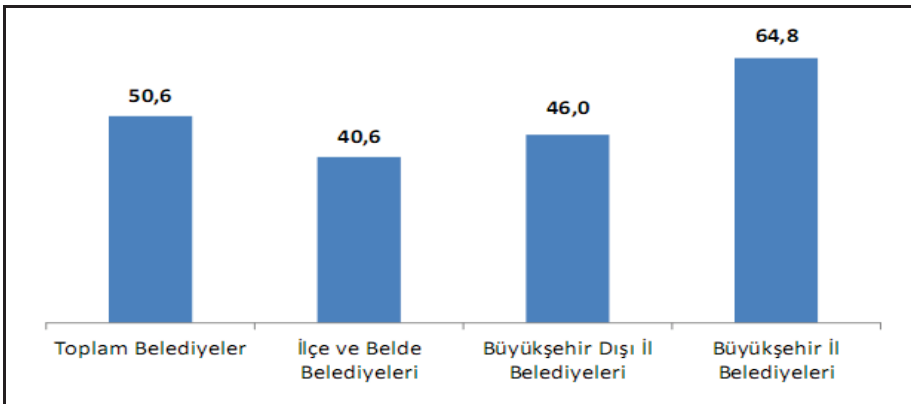
Kent konseyleri ortak bir platform olması nedeniyle etkin karar almanın gerçekleşmesi için yerel halk ile belediyenin bütünleşmesini sağlayarak katılımcılığı sağlamakla görevlidir. Katılımcılığın “...kamu siyasetlerinin belirlenmesinde, uygulanmasında ve denetlenmesinde görev alma” ya da “iktidar kullanan kurum ya da kişilerin aldıkları kararları etkilemeye yönelik faaliyetlerdir (Moyser, 1992:16) şeklinde yapılan tanımlamalarından da anlaşılacağı üzere idarenin yapmayı düşündüğü işlere ya da alacağı kararlara yönelik halkın etkisini hissettirmesi katılımcılık açısından önemli olup, bunun en güzel göstergesi de kent konseylerinin faaliyetleri olacaktır.

3. Yerel Demokrasi ve Mali Özerklik

Yerel halkın harcamaları ve gelirleri katılımcılık mekanizmaları kapsamında doğrudan belirlemesi mali anlamda yerel demokrasinin ve dolayısıyla yerel idare düzeyinde mali özerkliğin kuvvetli olduğunu gösterir. Yerel halkın kendi ihtiyaçlarını belirlemede gelirlerini dikkate alması kadar doğal bir anlayışın olamayacağı düşüncesi içinde yerel mali özerklik ön planda yer almaktadır. Bu konu

Belediye Kanununda belediye tanımı içinde “mali özerklik” olarak yer almıştır (Belediye Kanunu, m.3). Türkiye’de mali özerklik açısından yerel idarelerin durumu incelendiğinde bunun sağlanmadığını söylemek mümkündür. Yerel idarelerin kendi görev sınırları içerisinde yer alan vatandaşların belirli ölçüde de olsa yeni vergiler koyma ya da vergileri kaldırma yetkisine sahip olmamaları bunun göstergesidir. Belediyeler çeşitli yerel gelirlere sahip olmalarına rağmen gelirlerinin önemli bir bölümünü merkezden yapılan transferlerden elde etmektedirler. Kanunlarda yer alan belediye vergi, resim, harç ve katılma payları belediyeler için merkezi idare tarafından çıkarılan kanunlarla konulmuştur (Belediye Kanunu, m.59). Mahalli idarenin ve halkın kendi gelir kaynaklarını, matrah ve oranını kendisinin tespit edeceği vergilerle ve kendisinin kuracağı işletmeler vasıtasıyla sağlaması önemlidir. Çünkü merkezi idareden yapılan transferler yerel idareyi merkezi idareye bağımlı kılmakta mali özerkliklerini zedelemektedir. Özellikle gelir, servet ve emlak vergileri gibi vergilerin yerel idare geliri haline gelmesi, yerelde toplanan vergilerin yerelin kaynak ihtiyacını gidermesi çok önemlidir (Görmez, 1997:74). Bu konudaki önemin siyasi baskılar düşünüldüğünde bir kat arttığını söylemek de yanlış olmayacaktır. Yerel idarelere vergilendirme konusunda tanınacak yetki, demokratik gelişmeye olumlu katkıda bulunacaktır. Demokrasi, kaynakların daha adil dağılmasına ve fırsat eşitliğine aracılık eden bir sistemdir. Bu bağlamda etkin bir belediyeciliğin, mali olanakların geliştirilebilmesi ve bağımsızlaşması ile olacağı açıktır. Türkiye’nin de 1988 yılında imza attığı “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nda” yerel özerklikle ilgili ilkelerden bir tanesi “Yerel makamların malî kaynaklarının en azından bir bölümü oranlarını kendilerinin kanunun koyduğu sınırlar dahilinde belirleyebilecekleri yerel vergi ve harçlardan sağlanacaktır.” ifadesi yer almıştır (Çelik, 2008:59-70). İmzalanan şartnamede de belirtildiği üzere yerel mali özerkliğin şartlarından bir tanesi yerel idareye kendi vergi ve harçlarını belirleyebilme yetkisinin sağlanmasıdır.

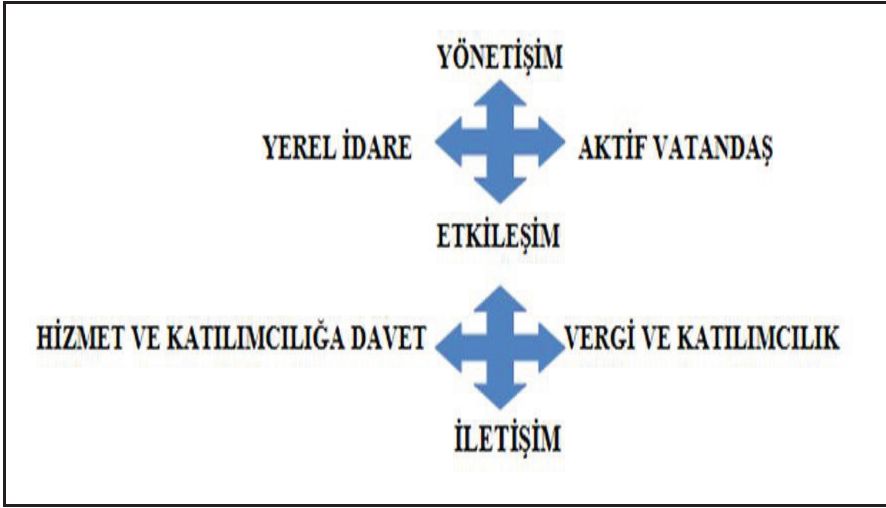
Aşağıdaki Grafikte görüldüğü gibi belediyelere merkezden yapılan transferlerin ortalama toplam gelirleri içerisindeki oranı %50,6’dır. Bu oran, ilçe ve belde belediyelerinde %40,6’ya, büyükşehir dışı il belediyelerinde %46’ya, büyükşehir il belediyelerinde ise %64,8’e kadar yükselmektedir (TESEV, 2012:9).

Kaynak: TESEV, 2012:9.

Grafik 1: Merkezden Yapılan Transferlerin Toplam Gelire Oranı

Yukarıda yer alan Grafik, belediye gelirlerinin önemli bir kısmının (özellikle belediye nüfusunun çoğunluğunu oluşturan büyükşehir belediyelerinde) görev alanı içerisinde ikamet eden halktan belediye idaresi tarafından doğrudan toplanmadığını göstermektedir. Bu durum, etkin karar alma durumunda halk ile belediyenin etkileşimini olumsuz etkileyecektir. Daha önce de değinildiği üzere hizmetlerin yerleşmesi ve yerel mali özerkliğin artması halkın belediyeye yapmış olduğu ödemelerin hizmet olarak karşılığını sormasına yol açan önemli konulardan biridir. Bu şekliyle halk, paydaş olarak belediye hizmetleri açısından piyasa ekonomisinde yer alan “mübadele” anlayışı çerçevesinde yerel vergiler arttıkça faydayı içselleştirecek, katılımcılığını artıracak ve verdiğinin karşılığını hizmet olarak talep edecektir.

Kaynak: Yönetişim ve katılımcılık ilişkisi kapsamında tarafımızdan oluşturulmuştur.

Şekil 3: Yerel Demokrasinin Sağlanmasında Mali Özerklik ve Katılımcılık

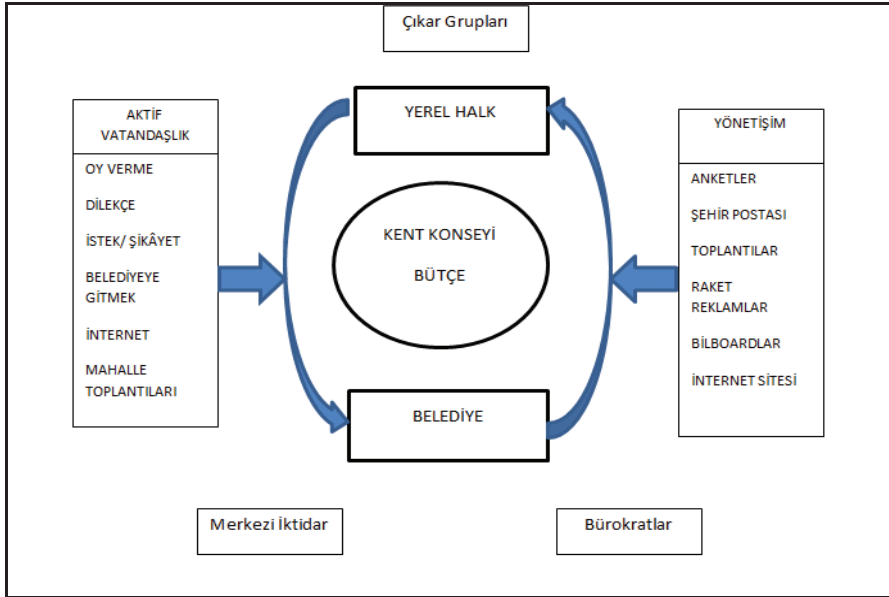
Yukarıda belirtilen düşünceler Şekil 3'deki gibi gösterilebilir. Şekilden anlaşılacağı üzere yerel idare ile vatandaşın yönetim çerçevesinde etkileşimi söz konusu olacak ve iletişim artacak, bu durumda hizmetlerin maliyetleri de dikkate alındığında hizmetlerin ne derecede kabul göreceği halkın değerlendirmesi sonucunda ortaya çıkacaktır.

4. Kent Konseylerinin Katılımcılık Açısından Değerlendirilmesi

Yerel düzeyde katılımcılığın artması yerel demokrasiyi kuvvetlendirirken aynı zamanda halkın istekleri yönünde harcamaların gerçekleşmesi söz konusu olacağından katılımcılık açısından yerel kaynakların daha etkin kullanılması sağlanmış olacaktır. Bu çerçevede, yerelde halkın katılımcılığı gerçekleştireceği önemli platformlardan biri de kent konseyleridir. Kent konseylerinin yapacakları etkinlikler ve faaliyetler halkın birlikteliğini artırırken aynı zamanda karar alıcılara yön gösterecektir.

4.1. Kent Konseylerinin Karar Alma Süreci Yönünden Değerlendirilmesi

Türkiye’de belediye ile halkın bir araya gelmesi ve karar almasında iyi uygulama olarak belirtilen kent konseyi uygulamasının yasal alt yapısı ile birlikte yönetim sistemimiz içinde yer aldığı önceki konularda belirtilmişti. Ancak yapılan incelemelerde yasal alt yapı var olmakla birlikte kent konseyleri kanalıyla karar alınmasına ve belediye kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmasına (yerel bütçenin hazırlanması) nasıl bir etkiye bulunacağına dair yerleşmiş bir mekanizmayı görmek mümkün olmamıştır. Aşağıda yerel halk ile belediyenin karar alma süreci ve aktörleri gösterilmektedir.

Kaynak: Aktan, 2001:9-27’den yararlanılarak düzenlenmiştir.

Şekil 4: Kent Konseyi, Vatandaş ve Belediyenin Katılımcılıktaki Rolü

Şekil 4’de yerel halkın ve belediyenin ortaklaşa karar alma mekanizması çeşitli araçlarla belirli bir döngü içinde gösterilmektedir. Alınan kararlar halkın ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olduğundan bu kararlar sonucunda belediyenin gerçekleştireceği harcamalar öne çıkacaktır. Harcamaların halk tarafından kabullenilmesi halkın bu harcamalar için gerekli ödemeleri de kabul etmesi anlamına gelecektir. Harcamalar için gerekli geliri halkın maliyetleri kabul etmesi ile sağlayabilecek olan belediye, katılımcılık mekanizmasını sağlıklı gerçekleştirmiş olacaktır. Yerelde katılımcılık mekanizmasının sağlıklı bir şekilde gerçekleştirileceği düşüncesiyle getirilen uygulamalardan biri de kent konseyi uygulamasıdır. Belediyenin yönetim ilkelerini takip ettiği ve halkın da aktif vatandaşlığın gereklerini yerine getirdiği kent konseyi ortak platformunda belediye gelir ve giderlerinin belirlenmesi (bütçe), harcamaların gerçekleşmesi ve denetlenmesi ile ilgili taleplerin dile getirilmesi önemli bir konudur. Bu kapsamda, yerel halk ve belediye, bütçenin halkın isteklerine göre harcanması ve yerel ihtiyaçlardan etkin bir şekilde tatmin sağlanması için bir araya gelmelidir. Bunun

için halk kendine belediye tarafından tahsis edilen ve doğrudan demokrasinin bir gereği olan iletişim araçlarını kullanarak belediye ile iletişime geçmelidir. Bu iletişim yollarından ilki katılımcılığın ve demokrasinin baş göstergesi olan “oy verme” eylemidir. Beş senede bir gerçekleşen yerel seçimlerle halk, vaat edilen harcama programı (bütçe) seçeneklerinden kendisine uygun gelen adayı oy verme ile seçecektir. Katılımcılığın en temel adımı olan oy verme ile yönetimin seçilmesi gerçekleşmekle beraber hizmetlerin sunumu açısından halk ve yönetim arasındaki ilişkinin esas boyutu bu aşamadan sonra başlayacaktır (Özen, 2009:2). Demokrasinin dinamik bir süreç haline gelmiş olması ile hizmetlerin belirlenmesi ve sunumunda bundan yararlanacak olan halkın katılımcılığı, yönetimin durumunu değerlendirme fırsatını sağlayacaktır. Halkın dilekçe, istek/şikayet hattı, internet ve mahalle toplantılarına katılma gibi eylemlerinin yanında belediyenin de halkın kendisine ulaşabilmesi için sıklıkla anketler düzenlemesi, şehir gazetesi çıkartıp halkı bilgilendirmesi, mahalle toplantıları düzenlemesi, billboardlar ve çeşitli raket reklamlarla halkı katılımcılığa davet etmesi gerekmektedir (Karabulut, 2009:56). Belediye ve halk tarafından iletişim araçlarının kullanımı katılımcı bütçeleme sürecinde bilgilendirme-danışma-katılım aşamalarının gerçekleşmesi açısından önem taşımaktadır. Halk, kenti ile ilgili projelerden hem kendi çabasıyla bilgilenecek hem de belediye tarafından bilgilendirilecek daha sonra kent konseyinin aracılık etmesi ile karşılıklı müzakere yapacak ve nihayetinde katılım süreci gerçekleşmiş olacaktır (OECD, 2001:73).

Kent konseylerinin katılımcı bütçeleme ile belediye kaynaklarının harcanmasını sağlamak için bazı mekanizmaları (platformlar) oluşturması gerekmektedir. Oluşturulan bu platformlarda kentin bütçesi bir araya gelen paydaşlarla değerlendirilecek ve sivil bir denetim sistemi var olacaktır. Böylece kent konseyi çeşitli sosyal görevlerinin yanında kent bütçesinin oluşumu ve denetimi ile ilgili kent maliyesini belirleme ve değerlendirme görevine de sahip olacaktır. İçinde mahallelere ait temsilcilerin, muhtarların, derneklerin, sivil toplum kuruluşlarının (STK), bütçe alanında uzman olan sivil denetçilerin, ilgili belediye meclis üyelerinin ve belediye yetkililerinin bulunduğu bir çalışma grubunun kent konseyi bünyesinde yer alması yönetim açısından önemli olacaktır. Bu grup bütçenin yapımı, harcanması ve denetimi konularında kent konseyinden destek görmeli ve sivil halk adına görevini yerine getirmelidir. Bütçe alanında uzman denetçilerin kent konseyi tarafından seçilmesi ve kendilerine bu konuyla ilgili bir çalışma alanı tahsis edilmesi önemlidir. Denetçilerin hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkelerini gerçekleştirmesi için şartların sağlanması da gerekliliktir.

Harcamaların yapılması sürecinde önceliklere ait bazı çelişkiler doğabilecektir. Ancak kent konseyi bünyesindeki “bütçe çalışma grubu” harcamanın gerçekleştirildiği alan ile ilgili olarak belediyeden o alandan sorumlu kişinin de görüşlerini alarak (imar, fen işleri, sosyal hizmetler vb.) ve halka harcama ile ilgili fikrini sorarak birkaç ayrı proje alternatifinin değerlendirilmesi ile çelişkiler ortadan kalkabilecektir (City of Stocholm, Erişim Tarihi: 15/06/2012). Mahallelere ait sorunların uzmanlar eşliğinde analiz edilmesi teknik, mali, sosyal fayda ve öncelik konularının bir potada eritilerek çözülmesi önemli bir konudur. Bu çerçevede, mahallelinin istediği hizmet önceliklerinin yapılan önceki yatırımlar, yoksulluk, demografik yapı, eğitim düzeyi, nüfus, kentsel öncelikler ve çeşitli insan

gruplarına (kadın, çocuk, yaşlı ve engelli) göre değerlendirilmesi gerekmektedir (TEPAV, 2007:3).

Tablo 2: Belediyeler İçin Örnek Yatırım Alanları

1. Kentsel altyapı • İçme suyu sistemi • Kanalizasyon sistemi • Yağmur suyu toplama sistemi	5. Çevre koruma ve çevre sağlığı • Çöplerin toplanması • Çöp konteynırları • Geri dönüşüm çöplerinin toplanması • Haşere ve sinek ile mücadele • Zabıta denetimleri
2. Ortak kullanım alanları • Mahalle Kütüphanesi • Yeşil alan, park ve bahçeler • Spor alanları • Tarihi alan ve konutların güzelleştirilmesi • Alışveriş merkezleri • Semt pazarları	6. Sosyal Hizmetler • Beceri kazandırma kursları (tekstil, seramik, bilgisayar) • Sosyal hizmet evlerinin yaygınlaştırılması • Çocuklar, gençler, yaşlılar, engellilere yönelik hizmetler • Sağlık kampanyaları ve bilgilendirme
3. Toplu Taşıma • Yeni güzergâhların belirlenmesi, • Yeni durakların yapılması • Taşıma hizmeti	7. Sosyal Yardımlar • Ayni ve nakdi yardımlar • Gıda ve yakacak yardımları • Giyecek kampanyaları
4. Yol, kaldırım ve trafik • Kent içi yönlendirme ve sinyalizasyon • Araç yolları • Asfaltlama, sathi kaplama, parke • Yaya yolları ve kaldırımlar • Bisiklet yolları	8. Eğitim ve Sağlık Destek Hizmetleri • Öğrenci bursları • Okullara yardımlar • Sağlık Bilgilendirme kampanyaları

Kaynak: TEPAV, 2007:5.

Yerel halkın isteklerinin genel anlamda hangi konularda olduğuna dair anketlerin yapılması katılımcı bütçe sürecinde önem taşımaktadır. Yukarıda Tablo 2’de sekiz ana başlıkta değerlendirilebilecek yatırım alanlarının “kent konseyi çalışma grubu” tarafından halka sorulduktan sonra değerlendirilmesi önemlidir. Bütçenin teknik bir konu olması sebebiyle çalışma grubu tarafından halkın anlayabileceği bir niteliğe kavuşturulan bütçe verileri belirli dönemler halinde raporlanarak medya iletişim araçları ile halka anlatıldığında yönetim bir yönüyle sağlanmış olacaktır (City of Stocholm, Erişim Tarihi: 15/06/2012).

4.2. Seçilmiş Kent Konseyleri ile İlgili Dönemsel İnceleme ve Değerlendirme

Kent konseylerinin kent yaşamındaki kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirme konusundaki misyonları önemlidir. (Kent Konseyi Yönetmeliği, m.1). Yönetmeliğe göre kurulan kent konseyleri birçok alanda faaliyette bulunmakla görevlendirilmişlerdir. Tablo 3’de seçilmiş kent konseylerinin Belediye Kanununun 76. maddesinde yer alan ölçütlere göre 2010 yılında yapmış oldukları faaliyetlerin açıklamaları bulunmaktadır. Kent konseylerinin yaptıkları faaliyetler nicelik açısından değerlendirildiğinde sosyal yardımlaşma, kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, katılım ve yerinden yönetim konularında oldukça aktif, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, kentin hak ve hukukunun korunması konularında ise

daha az aktif olduğu söylenebilir. Saydamlık, hesap sorma ve hesap verme ilkeleri açısından ise aktif olmadıkları görülmektedir.

Tablo 3: Kent Konseyleri Faaliyetleri Sayıları (2010)

Kent Konseyi/ (Kuruluş Yılı)	Kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi	Kentin hak ve hukukunun korunması	Sürdürülebilir kalkınma	Çevreye duyarlılık	Sosyal yardımlaşma ve dayanışma	Saydamlık	Hesap sorma ve hesap verme	Katılım ve yerinden yönetim
ANTALYA (1996)	48	5	14	7	60	0	0	32
BURSA (1995)	33	5	18	21	62	0	0	45
ÇANAKKALE (1995)	25	1	9	4	21	0	0	19
ESKİŞEHİR (1996)	28	6	6	8	24	0	0	27
MALATYA (2001)	47	5	11	5	63	0	0	27

Kaynak: Tarafımızdan ilgili kent konseylerine ait 2010 yılı faaliyet raporlarından oluşturulmuştur.

Not: Yapılan bir faaliyet birden fazla ölçütle ilgili olarak kaydedilebilmektedir.

Tablo 4’de yer alan seçilen kent konseylerinin genel kurullarının nüfusa oranına bakıldığında ise Bursa Kent Konseyi ve Eskişehir Kent Konseyinin 0,029 oranla yerel halkı temsil ettiği, Malatya Kent Konseyinin 0,021, Çanakkale Kent Konseyinin 0,017, Antalya Kent Konseyinin ise 0,011 oranlarında yerel halk içindeki temsilciler tarafından temsil edildikleri görülmektedir. Katılımcı demokrasinin gereğinin halkın mümkün olduğunca fazla temsilci (muhtarlar, odalar, hemşehri dernekleri vb.) tarafından temsil edilmesi olduğu söylenebilir. Kent içinde nüfusa oranla katılımcı sayısına baktığımızda Bursa Kent Konseyi ve Eskişehir Kent Konseyinin temsil gücünün daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Genel Kurul Katılımcı Sayıları/Nüfus (2012)

Kent Konseyi	Katılımcı Sayıları/Nüfus (%)
ANTALYA	230/2.043.482 (0,011)
BURSA	778/2.652.126 (0,029)
ÇANAKKALE	86/ 486.445 (0,017)
ESKİŞEHİR	232/ 781.247 (0,029)
MALATYA	164/ 757.930 (0,021)

Kaynak: Tarafımızdan ilgili belediyelerin faaliyet raporlarından oluşturulmuştur.

Kent konseylerinin çalışma yönergesine göre görevleri belirlenen çalışma gruplarının sayıları açısından durumları değerlendirildiğinde ise Bursa Kent Konseyinin 34, Antalya Kent Konseyinin 14, Malatya Kent Konseyinin 14, Eskişehir Kent Konseyinin 7 ve Çanakkale Kent Konseyinin 5 çalışma grubunun olduğu Tablo 5’de görülmektedir.

Tablo 5: Kent Konseylerinin Çalışma Grupları Sayıları (2012)

Kent Konseyi	Çalışma Grupları Sayıları
ANTALYA	14
BURSA	34
ÇANAKKALE	5
ESKİŞEHİR	7
MALATYA	14

Kaynak: Tarafımızdan ilgili belediyelerin faaliyet raporlarından oluşturulmuştur.

Bursa Kent Konseyinin sayı olarak ön plana çıkması Bursa Kent Konseyinin değişik sosyal, çevresel vb. etkinliklerde bulunduğu göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte Bursa Kent Konseyi Çalışma Grupları da dahil olmak üzere incelediğimiz kent konseyleri içerisinde saydamlık, hesap sorma ve hesap verme üzerinde çalışan bir sivil oluşumun bulunmaması da önemli bir konu olarak belirtilmelidir (www.bursakentkonseyi.org.tr Erişim Tarihi: 21/06/2012).

Tablo 6: Meclis Sayıları ve Türleri (2012)

Kent Konseyi	Meclis Sayıları ve Türleri
ANTALYA	5 (Kadın, Gençlik, Mahalle, Engelliler, Emekliler)
BURSA	4 (Kadın, Gençlik, Engelliler, Çocuk)
ÇANAKKALE	4 (Kadın, Gençlik, Engelliler, Çevre)
ESKİŞEHİR	4 (Kadın, Gençlik, Engelliler, Mahalle)
MALATYA	2 (Kadın, Gençlik)

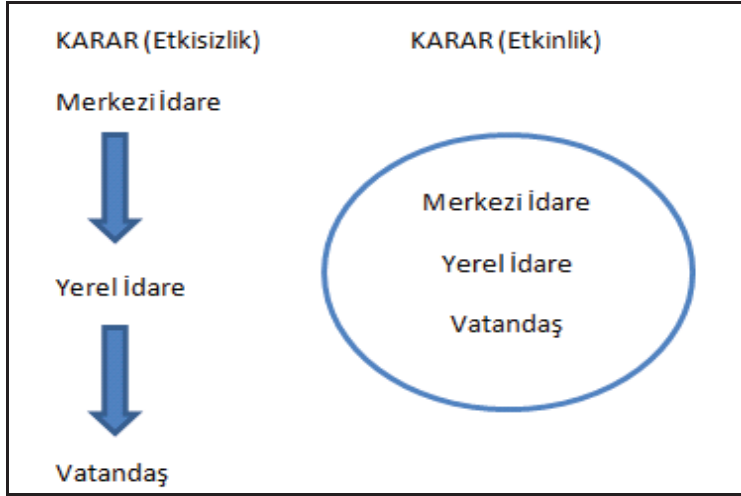
Kaynak: Tarafımızdan ilgili belediyelerin faaliyet raporlarından oluşturulmuştur.

Meclis sayıları açısından ise Antalya Kent Konseyinin beş meclis ile diğerlerine üstünlük sağladığı Tablo 6'da görülmektedir. Meclislerin kent konseyleri içerisinde önemi büyük olmakla birlikte alınan kararların belediye meclisine gönderilmesini sağlayan bir düzeneğin yasal olarak kurulması da önem taşımaktadır. Ancak bu konuda Kanunda herhangi bir zorunluluk bulunmamaktadır.

4.3. Kent Konseylerinin Katılımcılığı Bozan Faktörler Yönünden Değerlendirilmesi

Kent konseylerinin katılımcılığın artırılması yönünde önemli görev üstlenen oluşumlar olması gerektiği önceki konularda belirtildi. Ancak kent konseylerine katılımcılık konusunda önemli görevler yüklenirken dikkat edilmesi gereken noktalar da bulunmaktadır. Bunlardan biri, kent konseyinin katılımcılığı sağlama noktasında kararlar alması ile belediye bürokrasisinin ve özellikle belediye meclisinin bu süreci kendi yetkilerinin kısıtlanması olarak algılaması ve süreci engellemeye çalışması olasılığıdır. Bu kapsamda katılımcı bütçe için geliştirilecek mekanizmaların çok karmaşık ve iddialı yapılma riski onun etkinliğini azaltabilir (Emil, 2007:10). Katılımcılık sürecinde halkın ve idarenin karar alma etkinliğini bozan noktalardan bir diğeri demokrasi ile ilgili sistemsel sorun konusunda olabilir. Demokrasinin yapısından kaynaklı çoğunluğun kararlarının uygulanması bazı durumlarda kent yararına sonuçlar çıkarmayabilir. Bu durumu önlemede kent konseylerindeki çalışma gruplarının öncelikleri iyi tayin edip projeler üretmesi bazı durumlarda siyasi nedenlerden dolayı çoğunluğun yanlı tercih yapabilmesi riskini

önlemede sigorta görevi görebilir. Katılımcılık konusunda dikkat edilmesi gereken diğer konu, kent içerisinde bulunan çıkar grupları ile ilgili olabilir. Çıkar grupları oy kaygısı taşıyan yerel iktidarın bu zaafından faydalanarak baskı yapar ve kendi çıkarlarına uygun karar alınmasını sağlayabilir (Aktan, 2001:9). Teknik bilgisi olan ve bunu kendi çıkarlarına yönelik kullanan gruplar bazı durumlarda kent yararının göz ardı edilmesine sebep olabilir. Bu durum, karar almada etkinliği sınırlayabilecektir. Ayrıca, kentlerde rant bölgelerinin oluşmasına da sebep olabilir. Bürokratlar ise halk ile yöneticiler arasında projelerin hayata geçirilmesinde teknik altyapı ve gerçekleştirme gibi sorunların çözümünde önem taşırlar. Liyakat sistemine göre göreve getirilmiş bürokratların projelerin hayata geçirilmesinde önemli rolleri vardır. Uzman bir ekip en uygun maliyetle doğru projenin gerçekleştirilmesini sağlayacaktır. Bu noktada belli noktalarda zekâ, çalışkanlık ve diğer mesleki hünerleri bulunan kişilere yer verilmesi konusunu içeren meritokrasi önem taşımaktadır (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Meritokrasi> Erişim Tarihi: 22/11/2012). Bunun yanında konumunu kendi çıkarları için kullanan bürokrat kesimi ise idarenin etkin çalışmasını önleyebilir. Kendi etkinliğini artırma çabasında olan çalışanlar işlerin odak noktasından uzaklaşıp gerçekleştirilmesini aksatabilirler. Burada da uzmanların liyakat sistemine göre göreve gelmeleri önem taşımaktadır. Diğer bir konu ise merkezi idarenin yerel idare üzerindeki kontrol gücüdür. Bazı durumlarda yerel halk ile belediye, kent için karar vermemekte merkezi idare ulusal çıkarlar ve politikalar nedeniyle belediyeler aracılığıyla o kent için kararlar alıp uygulamalara gidebilmektedir. Bu durum daha çok büyük yatırımlar anlamında yaşansa bile halkın kendi kentine ve dolayısıyla belediye bütçesine yön vermesi anlamında sekte vurmaktadır. Diğer bir deyişle hizmetlerin türü ve miktarının merkezi iktidarın isteklerine bağlı olmasıyla yerel halkın istekleri göz ardı edilebilmektedir. Örnek olarak Türkiye 2016 UEFA Avrupa Şampiyonası için ulusal ölçekte bir karar alarak stadyumlar yapmaya karar vermiştir. Bu sebeple İstanbul, Konya, Ankara, İzmir, Antalya, Eskişehir, Kayseri ve Bursa'da olmak üzere stadyumlar yapılmaya başlanmıştır. Bu stadyumlar ister yerel kaynaklarla isterse merkezi kaynaklarla yapılıyor olsun yerel halkın stadyum yapılma kararına katılımının bir mekanizma içerisinde gerçekleştirilmesi önem arz eder (www.trpress.com Erişim Tarihi: 15/06/2012).

Kaynak: Tarafımızdan oluşturulmuştur.

Şekil 5: Karar Almada Etkinlik ve Etkisizlik

Şekil 5’de katılımcılığın bozulmasında merkezi idare, yerel idare ve vatandaş arasındaki kopukluğun etkisizlik olarak gösterildiği durum sol tarafta yer alırken merkezi idare, yerel idare ve vatandaşın birlikteliğinin etkinlik olarak gösterildiği durum ise sağ tarafta yer almıştır.

Karar almada bahsedilen sorunların yanında katılımcılık sürecinin uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi için bazı idari yapılanmaların gözden geçirilmesi gerekmektedir. Kent konseyi görev ve sorumluluklarının 5393 sayılı Belediye Kanununda yer almasından dolayı belediyeye karşı sorumluluk hissedilmesi, kent konseyinin kentsel işlevinin çalışanlar ve vatandaşlar tarafından tam olarak bilinmemesi, kent konseyi kararlarının belediye meclisine gönderilebilmesi ve mecliste alınan kararlara bu kararların etkisinin ne kadar olduğunun bilinmesi önem arz eder. Bütçe açısından belediyeye bağlı olması ve kaynaklarının harcanması noktasında bağımsız olmaması kent konseylerinin etkinliğinin sorgulanmasına neden olmaktadır (Batal, 2011:85). Belediye meclis üyelerinin ve belediye başkanının kent konseyine karşı sorumluluklarının Belediye Kanununda açıkça belirtilmemesi, kent konseyi başkanının aynı zamanda belediyede görevli olması, kent konseylerinin belediyelerin stratejik planlama çalışmalarına katılmaması, kent konseyi yürütme kurulunun belediye başkanı tarafından biçimlendirilmesi (Toprak, 2011:8) önemli sorunlardandır.

Sonuç

Çalışmada, yerel demokrasinin sağlanmasında katılımcılık sürecinin ve kent konseylerinin rolünün önemli olduğu ve mali özerklik olarak ifade edilen yerel kaynakların ve hizmetlerin halkın katkısıyla birlikte belirlenmesinin yerel demokrasinin kuvvetlenmesindeki gerekliliği üzerine vurgu yapılmıştır. Bu kapsamda kent konseyleri ile ilgili çeşitli veriler ele alınarak katılımcılığın ve mali özerkliğin gerçekleştirilmesi konusunda kent konseylerinin durumunu görmek üzere bu verilerin değerlendirmesi yapılmıştır. Verilerden anlaşılan durum, kent

konseylerinin yasal mevzuata göre halkı çeşitli konularda bir araya getiren platformlar olarak faaliyetlerde bulunmak zorunda olmalarına rağmen bunların birçok il belediyesinde aktif olmadıkları, aktif olanların da yeterli düzeyde çalışmadıklarıdır. Oysa yönetim kavramı içerisinde yönetenler ile yönetilenlerin bir araya gelmesine imkân sağlayacak olan mekanizmalar içinde yer alan kent konseylerinin faaliyetlerinin ve rollerinin artırılmasının mali özerkliğin ve dolayısıyla yerel demokrasinin kuvvetlenmesinde etkili olacakları yönünde düşünceler gelişmiştir (Toksöz, 2011:10 ve Çukurçayır, 2010:33).

Demokrasi anlayışında yaşanan gelişmeler doğrultusunda halkın yönetime katılmasının dolaylı değil doğrudan olması şeklindeki anlayış çerçevesinde günümüzde yerel düzeyde oluşturulan bir platform olan kent konseyleri ile katılımcılık sağlanmaya çalışılmaktadır. Çalışmanın içinde de belirtildiği üzere artan iletişim, beşeri ve maddi sermaye hareketliliği, teknolojinin hızla değişimi, e-devlet uygulamaları, rasyonellik ve piyasa mantığı ile devlet işleyişinin idealize olması daha dinamik bir yönetim şeklini zorunlu kılmıştır. Bu yönetim şekli yerelde ortaya çıkan ve halkın kent yönetimine etkin katılımı ideali çerçevesinde gelişen ve ilk çağlarda ortaya çıkan doğrudan demokrasidir. Bu kapsamda yerel idarelerin halk için var olduklarından hareketle gerçekleştirecekleri hizmetleri yerel halkın düşünceleri ve isteklerini de dikkate alarak sunmaları önem kazanmaya başlamıştır. Halkın taleplerini dikkate alan ve doğrudan demokrasi kapsamında ifade edilen uygulamaların gelişmesinde önemli etkilerinin olması gerektiği belirtilen kent konseylerinin katılımcılığın sağlanmasına ve dolayısıyla yerel demokrasinin gelişmesine etkileri gerçekleştirdikleri faaliyetler, çalışma grupları ve meclis çalışma sayıları gibi verilerle değerlendirildiğinde yeterli olmadıkları anlaşılmıştır. Çalışmanın içinde ele alınan konular çerçevesinde seçilen kent konseylerinin yaptıkları faaliyetler nicelik açısından değerlendirildiğinde sosyal yardımlaşma, kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, katılım ve yerinden yönetim konularında aktif oldukları; sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, kentin hak ve hukukun korunması konularında daha az aktif oldukları, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme ilkeleri açısından ise aktif olmadıkları anlaşılmıştır. Bununla birlikte incelenen kent konseyleri içerisinde saydamlık, hesap sorma ve hesap verme üzerinde çalışan bir sivil oluşumun bulunmaması da önemli bir konu olarak dikkat çekmiştir. Bütçe alanında uzman olan sivil denetçilerin, ilgili belediye meclis üyelerinin ve belediye yetkililerinin bulunduğu bir çalışma grubunun kent konseyi bünyesinde yer almaması da katılımcılık ve etkin yönetim açısından olumsuz bir durum olarak değerlendirilir. Yönetişimin sağlanması amacıyla çalışma grubu tarafından halkın anlayabileceği bir niteliğe kavuşturulan bütçe verileri belirli dönemler halinde raporlanarak medya iletişim araçları ile halka anlatıldığında yönetim bir yönüyle sağlanmış olacaktır. Kent konseyi bünyesindeki “bütçe çalışma grubu” harcamanın gerçekleştirildiği alan ile ilgili olarak belediyeden o alandan sorumlu kişinin de görüşlerini alarak (imar, fen işleri, sosyal hizmetler vb.) ve halka harcama ile ilgili fikrini sorarak birkaç ayrı proje alternatifinin değerlendirilmesinde etkili olabilecektir.

Türkiye’de kent konseylerinin yapısını katılımcılık ve demokrasi yönüyle faaliyetler temelinde ele alan bu çalışmada, seçilmiş kent konseylerinin faaliyetleri içinde kentle ilgili gerçekleştirilecek hizmetler ve özellikle kaynaklar konusunda çalışmalarının ve katılımcılık konusunda bütçe çalışma grubu şeklinde bir

yapılanmalarının olmadığı, belediye bütçesiyle ilgili mali konuların konseylerde tartışılmadığı ortaya konmuştur. Kent konseylerinin sunulacak hizmetlerin ve kaynakların belirlenmesinde katkılarının artırılması ve bu konuda çalışma grubunun kurulmasının, katılımcı bütçe anlayışının yerleşmesine ve bu anlayışla mali özerklik temelinde yerel demokrasinin kuvvetlenmesine katkı sağlayacağı düşüncesindeyiz.

Kaynakça

- Abers, R. (2004), "Porto Alegre the Participatory Budget; Civic Education, Politics, and the Possibilities for Replication, Carold Institute Project, Building Local and Global Democracy (2004-2006), www.carold.ca, 82-94.
- Aktan C.C. ve Dileyci, D. (2001), "Kamu Ekonomisinde Karar Alma ve Oylama Yöntemleri", *Kamu Tercih ve Anayasal İktisat Dergisi*, Sayı:1, Yıl:1, 9-27.
- Aragonès, E. ve Sánchez-Pagés, S. (2004), *A Model of Participatory Democracy: Understanding the Case of Porto Alegre*, PAC Project CIT-2-CT-2004-506084, September, 4.
- Batal, S. (2011), "Avrupa Birliği Yönetime Katılım İlkesinin Türkiye Uygulaması Örneği: Kent Konseyleri", *Kent Konseyleri Sempozyumu 6-7 Mayıs*, Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi-1, Bursa, 74-94.
- City of Stocholm, The City Council (Erişim Tarihi: 15/06/2012).
- Communities and Local Government Eland House (2008), *Participatory Budgeting: A Draft National Strategy Giving More People a Say in Local Spending Consultation*, Department for Communities and Local Government, March, 8.
- Çamdereli, M. (2004), *Yönetişim ve Reklam İletişimi*, Nobel Yayıncılık, 1.Basım, İstanbul.
- Çukurçayır, M.A., Eroğlu, H.T. ve Uğuz, H.E. (2010), *Yönetişim*, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Çelik, V., Çelik, F. ve Usta, S. (2008), "Yerel Demokrasi ve Yerel Özerklik İlişkisi", *Niğde Üniversitesi, İİBF Dergisi*, Aralık, 1(2), 87-104.
- DPT (2007), *Kamuda İyi Yönetişim Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Yayın No:2721, ÖİK:674, Ankara.
- Edizdoğan, N. ve Çetinkaya, Ö. (2011), *Kamu Bütçesi*, Ekin Yayın Evi, Bursa.
- Emrealp, S. (2005), *Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler El Kitabı*, Birmat Matbaası, Şubat, 2.Baskı, İstanbul.
- Emil, F. (2007), *Katılımcı Bütçe ve Katılım Mekanizmaları, Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi*, http://www.lar.gov.tr/newdocuments/KATILIMCI_BUTCE_VE_KATILIM_MEKANIZMALARI.doc (Erişim Tarihi:21/11/2012)
- Görmez, K. (1997), *Yerel Demokrasi ve Türkiye*, Vadi Yayınları, No:72, Konya.
- Karabulut, H. (2009), *Yerel Demokrasilerde Kent Konseylerinin Rolü Bursa Kent Konseyi Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.
- Kerman, U., Altan, Y., Aktel, M. ve Lamba, M. (2011), *Yerel Yönetişim ve Kent Konseyleri, Kent Konseyleri Sempozyumu, 6-7 Mayıs*, Bursa, 13-29.
- Moyser, P. (1992), *Political Participation and Democracy in Britain*, Cambridge University Press, Cambridge, s.16'dan aktaran Çitci, O. (1996), "Temsil, Katılma ve Yerel Demokrasi" *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 5(6), 5-14.
- OECD (2001), *Increasing Level of Citizen Involvement and Influence on Policy Making, Citizens as Partners*, Paris France.

- Özdemir, A.T. (2011), “Mahalli İdarelerde Halk Katılımı Bağlamında Kent Konseyleri”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı:83, Ekim-Aralık, 29-55.
- Özen, İ. ve Yontar, İ.G. (2009) “Katılımcı Demokrasi Anlayışında Bütçeleme: Katılımcı Bütçeleme”, *Maliye Dergisi*, Sayı:156, Ocak-Haziran, 280-293
- Sağır, M. (2004), “Demos’un Genişlemesi ve Temsili Demokrasiden Küresel Doğrudan Demokrasi”ye, *Amme İdaresi Dergisi*, Eylül, 37(3), 1-15.
- Sinclair, R.K. (1988), *Democracy and Participation in Athens*, Cambridge University Press, 65-83.
- TEPAV (2007), *İyi Yönetişim İçin Örnek Bir Model: Katılımcı Bütçeleme*, İstanbul.
- TEPAV (2012), *Mali İzleme Raporu*, İstanbul.
- Toksöz Fikret, (2011), *İyi Yönetişim El Kitabı*, TEPAV, İstanbul.
- Toprak, Z. (2011), “Kent Konseylerinin Kuruluş Felsefesi ve Uygulama Temelleri”, *Kent Konseyleri Sempozyumu 6-7 Mayıs*, Bursa, 5-12.
- Tunç, H. (2008), Demokrasi Türleri ve Müzakereci Demokrasi Kavramı, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XII, 1113-1134.
- Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) (2012), Mali İzleme Raporu, 2012.
- Yavuz, C. ve Sivrikaya, D. *Küreselleşmenin Aktörlerinden Çokuluslu Şirketler ve Yönetişim*, <http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/yonetim/yonetim6.pdf> (Erişim Tarihi: 31/05/2012)
- Yves, S., Carsten, H. ve Anja, R. (2005), *From Porto Alegre to Europe: Potentials and Limitations of Participatory Budgeting*, Berlin.
- Wood, T. (2004), *Participatory Democracy in Porto Alegre and Belo Horizonte*, August, Wellington, 19-41.
- 3/7/2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu.
- Kent Konseyleri Yönetmeliği, 8/10/2006 tarih ve 26313 sayılı Resmi Gazete.
- <http://www.habitat.org.tr/gundem21/43-yerelgundem21/51-yerel-gundem-21-ikinci-asama.html> (Erişim Tarihi: 02/06/2012)
- http://www.canaktan.org/hukuk/insan_haklari/yirminci_yuzyilda/insan_yerlesimleri_konferansi.htm (Erişim Tarihi: 02/06/2012)
- <http://www.canakkalekentkonseyi.org> (Erişim Tarihi: 13/05/2012)
- <http://www.zargan.com/sozluk> (Erişim Tarihi: 28/05/2012)
- <http://trpress.com/turkiyenin-euro-2016-yeni-stadlari> (Erişim Tarihi: 15/06/2012)
- <http://wbi.worldbank.org/wbi/about/topics/governance> (Erişim Tarihi: 23/06/2012)
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Meritokrasi> (Erişim Tarihi: 22/11/2012)